

Päivämäärä
29.1.2025

OULUN KAUPUNKI
PATENIEMEN RANTAREITIN LUONTOSELVITYS

Päivämäärä	29.1.2025
Laatija	Pauli Jokikokko, Ramboll Finland Oy
Tarkastaja	Ville Yli-Teevahainen, Ramboll Finland Oy
Kansikuva	Lehtopalsami

Sisältö

1.	JOHDANTO	3
1.1	Toimeksianto	3
1.2	Selvitettävistä luontoarvoista	3
2.	MENETELMÄT	4
3.	TULOKSET JA POHDINTA	5
3.1	Tunnetut tärkeät alueet	5
3.2	Viitasammakot	6
3.3	Pesimälinnusto	7
3.4	Kasvillisuus ja luontotyytit	10
4.	LUONTOKOhteiden ARVOLUOKITUS	16
5.	YHTEENVETO JA SUOSITUKSET	18
6.	LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO	20
	LIITE I	22

1. JOHDANTO

1.1 Toimeksianto

Tämä luontoselvitys on laadittu Oulun kaupungin toimeksiannosta Pohjoisen rantareitin asema-kaavamuutosta varten. Selvitys koskee Pateniemen rantareitin osuutta. Kaavamuutoksen tavoitteena on mahdollistaa jalankulun ja pyöräilyn pohjoinen rantareitti Oulun keskustasta Virpinie-meen, josta on laadittu Oulun kaupungilla vuonna 2020 yleissuunnitelma.

Selvitysalue sijaitsee Oulussa Rajahaudan venesatamasta pohjoiseen. Selvitysalueeseen kuuluu kolme osa-aluetta: osa Hämälänpuistosta, pieni Lastupuisto sekä osa Rajahaudanpuistosta (Kartta 1). Selvitykseen kuuluvat viitasammakko-, linnusto- sekä kasvillisuus- ja luontotyyppiselvitys. Direktiivilajien, kuten liito-oravan ja lepakoiden, esiintymispotentiaalia havainnoitiin selvitysten yhteydessä. Matalat ranta-alueet tarkistettiin huomionarvoisen lajiston varalta, mutta varsinaiselle vesialueelle selvitykset eivät kohdistuneet.

Viitasammakkoselvityksen maastotöistä on vastannut FM biologi Maria Honkanen, linnusto- ja kasvillisuusselvityksen maastotöistä sekä raportoinnista FM biologi Pauli Jokikokko ja työn projektipäällikkönä on toiminut ins. AMK, luontokartoittaja EAT Ville Yli-Teevahainen Ramboll Finland Oy:stä.

Kartta 1. Selvitysalueen sijainti.

1.2 Selvitettävistä luontoarvoista

Viitasammakkoselvitys katsottiin aiheelliseksi, koska kartoilla ja ilmakuvilla erottuu märkiä luhtaisia painanteita ja ojia, jotka voivat toimia lajin elinympäristönä. Viitasammakko (*Rana arvalis*) on EU:n luontodirektiivin liitteen IV (a) tiukkaa suojelua edellyttävä laji, jonka lisääntymis- ja levä-

dyspaikkoja ei saa hävittää eikä heikentää (luonnonsuojelulain 78 §). Lisääntymis- ja levähdyspaikkoina toimivat rannat, ojat, suot ja kosteikot kartoitetaan soidinääntelyn perusteella ja myös kutua saatetaan etsiä (Nieminen & Ahola, 2017; Jokinen, 2012). Luontodirektiivin liitteen IV (a) lepakoita ei selvitetty erikseen, mutta niiden mahdollisesti käyttämiä rakennuksia ja kolopuita havainnoitiin muiden selvitysten yhteydessä. Muiden liitteen IV (a) eläinlajien, kuten liito-oravan, saukon tai hyönteisten erillistä selvittämistä ei katsottu tarpeelliseksi lajien elinympäristövaatimusten, levinneisyyden ja kaavahankkeen luonteen vuoksi. Liito-oravaa ei käytännössä esiinny Oulun seudulla, vaikka lajista on olemassa yksittäisiä havaintoja (laji.fi, haku avoimesta aineistosta 13.11.2024). Liito-oravan tyypillisimpiä elinympäristöjä ovat vanhat ja varttuneet kuusimetsät, joissa on lehtipuuta seassa.

Lisäksi alueelta selvitettiin kasvillisuus ja linnusto, jotka kuuluvat lähes kaikkialla tehtäviin perusselvityksiin. Alueelta ei ennestään ole olemassa tarkkoja luontoselvityksiä, ja Suomen Lajitietokeskuksessa (2024a, b, c) ei ole alueelta juurikaan lajihavaintoja. Lähiseudulta on olemassa tietoja uhanalaisesta ja muusta huomionarvoisesta lajistosta, jota saattaa esiintyä myös selvitysalueella. Ranta-alueilla kiinnitettiin erityistä huomiota Oulun alueella esiintyviin luontodirektiivin liitteen IV (b) tiukkaa suojelua edellyttäviin kasvilajeihin, kuten upossarpioon (*Alisma wahlenbergii*), lietetattareen (*Persicaria foliosa*) ja perämerenketomarunaan (*Artemisia campestris* subsp. *bottnica*). Lisäksi maankohoamisrannikolla tavataan erityisiä luontotyyppejä, joista useat ovat uhanalaisia (Kontula & Raunio, 2018).

2. MENETELMÄT

Luontoselvityksessä sovellettiin Mäkelän ja Salon (2024) ohjeistuksia. Selvityksessä hyödynnettiin seuraavia lähtötietoja:

- Lajihavainnot (Suomen Lajitietokeskus, 2024a, b, c): Havainnot hankittiin tietopyynnöllä. Rajauksina käytettiin muille kuin linnuille Virva-viranomaisrajoituksia ilman havaintoajan alkupäivämäärän rajausta. Lisäksi haettiin havainnot alueellisesti uhanalaisista lajeista. Näin hakuun saatiin mukaan uhanalaiset (mukaan lukien erityisesti suojeltavat), silmälläpidettävät, alueellisesti uhanalaiset, rauhoitetut ja luontodirektiivin liitteiden II ja IV lajit. Linnuista haettiin uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit, lintudirektiivin liitteen I lajit, lintudirektiivin muuttolinnut ja kansainväliset vastuulajit. Haut tehtiin kaava-alueesta noin 1 km:n päähän ulottuvalle alueelle.
- BirdLifen ja Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen rajaamat tärkeät lintualueet IBA, FINIBA ja MAALI (BirdLife Suomi, 2024a, b)
- Maastokartat ja ilmakuvat (MML, 2024)
- Kallioperätiedot (Geologian tutkimuskeskus, 2024)
- Serpentiinikiviaineisto (Suomen ympäristökeskus, 2023)
- Metsälakikohteet ja ympäristötukikohteet (Metsäkeskus, 2024)
- Suojelualueet ja suojeluun varatut alueet (Suomen ympäristökeskus, 2024)
- Geologiset kohteet (kallioalueet, tuuli- ja rantakerrostumat ym.) (Geologian tutkimuskeskus, 2024; Suomen ympäristökeskus, 2024)

Viitasammakkoselvitys suoritettiin yhdellä maastokäynnillä toukokuussa soveltaen Niemisen ja Aholan (2017) ohjeistusta (Taulukko 1). Yhdellä paikalla ei kuitenkaan kuunneltu yleensä yli 15 minuuttia, koska selvitysalueen kaltaisessa maastossa viitasammakot pystytään yleensä kuulemaan jo kohdetta lähestyttäessä säikäyttämättä sammakoita hiljaisiksi.

Pesimälinnustoselvitys tehtiin kahden käyntikerran kartoituslaskentana, jossa sovellettiin Koskimiehen ja Väisäsen (1988) ohjeistusta. Selvitysalue käveltiin lintuja havainnoiden systemaattisesti läpi niin, että mikään alue ei jäänyt yli 50 metrin päähän kulkulinjasta. Selvityksessä keskityttiin huomionarvoisiin lajeihin (uhanalaiset ja silmälläpidettävät, alueellisesti uhanalaiset, lintu-

direktiivin liitteen I lajit ja kansainväliset vastuulajit). Havaitut lajit merkittiin kartalle. Koska selvitys toteutettiin vain kahdella käyntikerralla, tulkittiin yksilö alueella pesiväksi yleensä jo yhdestä havaintokerrasta. Myös kaava-alueen ulkopuolella havaitut linnut, joiden reviiri voi ulottua kaava-alueelle, kirjattiin kartalle. Tuloksissa huomioitiin myös muiden selvitysten yhteydessä tehdyt täydentävät havainnot. Muuta eläimistöä havainnoitiin selvityksen ohessa.

Kasvillisuusselvitys tehtiin yhdellä käynnillä elokuussa (Taulukko 1) käyden alue kattavasti läpi. Kasvillisuutta havainnoitiin myös kaikkien muiden selvitysten yhteydessä. Luontotyytit rajattiin kuvioina kartalle keskittyen LuTU-luokittelun mukaisiin tyyppisiin (Kontula & Raunio, 2018). Suo- ja metsätyyppien määrittämisessä sovellettiin Eurolan ym. (2015) ja Hotasen ym. (2018) oppaita. Tarvittaessa huomioitiin myös Natura-luontotyytit (Airaksinen & Karttunen, 2001). Lajeista kirjattiin ylös kaikki huomionarvoiset, kuten direktiivilajit sekä uhanalaiset ja rauhoitetut lajit. Myös havainnot vieraslajeista tallennettiin.

Matalat rantavedet tutkittiin luontodirektiivin liitteen IV (b) lajien lietetattaren ja upossarpion varalta, mutta syvemmät vesialueet eivät kuuluneet selvitykseen.

Taulukko 1. Luontoselvitysten maastokäynnit ja säätilat.

Selvityskäynti	Pvm ja klo	Sää	Huomioita
Viitasammakko	16.5.2024 klo 1:03–4:33	+7 °C, tuuli 0–2 m/s	Viitasammakot vai- suja kartoituksen loppupuolella.
Linnusto, 1. käynti	28.5.2024 klo 3:20–7:00	+14 °C, melkein selkeää, 1 m/s → +18 °C, melkein selkeää, 2 m/s	
Linnusto, 2. käynti	8.6.2024 klo 4:00–7:40	+12 °C, melkein selkeää, 2 – 4 m/s → +15 °C, melkein selkeää, 2–4 m/s	
Kasvillisuus	8.8.2024 klo 10–15.30	Ei merkitystä	Kasvillisuutta ha- vainnoitu myös linnustokäyntien yhteydessä.

3. TULOKSET JA POHDINTA

3.1 Tunnetut tärkeät alueet

Selvitysalueella ei sijaitse suojelualueita tai suojeluun varattuja alueita (Kartta 2). Lähimmät suojellut alueet sijaitsevat Letonniemessä, joka on yksityistä suojelualueutta (YSA) ja osin Natura-alueutta, jonka suojeluperusteina ovat luontotyytit (Letonniemi SAC, FI1103002). Etäisyyttä Natura-alueeseen on pienimmillään alle 100 m, ja välissä on merta. Osa selvitysalueesta kuuluu Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen ja BirdLifen rajaamaan maakunnallisesti tärkeään lintualueeseen (MAALI) nimeltään Oulun seudun maakunnallisesti tärkeä kerääntymisalue. Meri-alue selvitysalueen edustalla kuuluu myös valtakunnallisesti tärkeään lintualueeseen (FINIBA) nimeltään Oulun seudun kerääntymisalue. Metsäkeskuksen (2024) rajaamia metsälain 10 §:n elinympäristöjä tai ympäristötukikohteita ei sijaitse alueella. Lähin Metsähallituksen ja ympäristöhallinnon rajaama perinnebiotooppikohde sijaitsee noin 240 m pohjoisimmasta selvitysalueesta luoteeseen (Metsähallitus, 2024). Alueen nimi on Kuivasniityt ja se on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi.

Kartta 3. Viitasammakkohavainnot ja suuntaa antavat rajaukset lisääntymis- ja levähdyspaikoille (selitteessä LLP). Pisteiden vieressä on ilmaistu kuultujen koiraiden tai kutupallojen määrä.

3.3 Pesimälinnusto

Alueelta ei ole mainittavia aikaisempia tietoja huomionarvoisesta lajistosta Lajitietokeskuksessa (Suomen Lajitietokeskus, 2024b, c). Maastoselvityksessä havaitut huomionarvoiset lajit on esitetty taulukossa 2 ja kartalla 4 (Taulukko 2, Kartta 4). Taulukkoon on otettu vain selvitysalueella tai korkeintaan 50 metrin päässä havaitut lajit, mutta kartalla on esitetty kaikki huomionarvoisten lajien havainnot.

Runsain huomionarvoinen laji oli silmälläpidettävä (NT) harakka. Ranta-alueilla havaittiin mm. pajusirkkuja, ruokokerttusia ja taivaanvuohia, joista pääosa kuitenkin selvitysalueen ulkopuolella. Vesilintuja ei kartoitettu niille soveltuvin menetelmin, mutta ohessa tehtiin joitain havaintoja varsinaisen selvitysalueen ulkopuolelta. Alueellisesti uhanalainen runsaslahopuustoisia metsiä tarvitseva pikkutikka havaittiin selvitysalueen eteläosassa, mutta siitä tehtiin hieman epävarma havainto myös pohjoisempaa; todennäköisesti lintu liikkuu melko laajalti alueen rantalehdoissa. Kävelytien ja uimarannan tuntumassa havaittiin silmälläpidettävä punavarpuunen. Asutuksen tuntumassa havaittiin erittäin uhanalaisia viherpeippoja. Selvitysalueen pohjoisosan pienten puisto-alueiden ympäristössä havaittiin kansainvälisiin vastuulajeihin kuuluva leppälintu sekä harakoita.

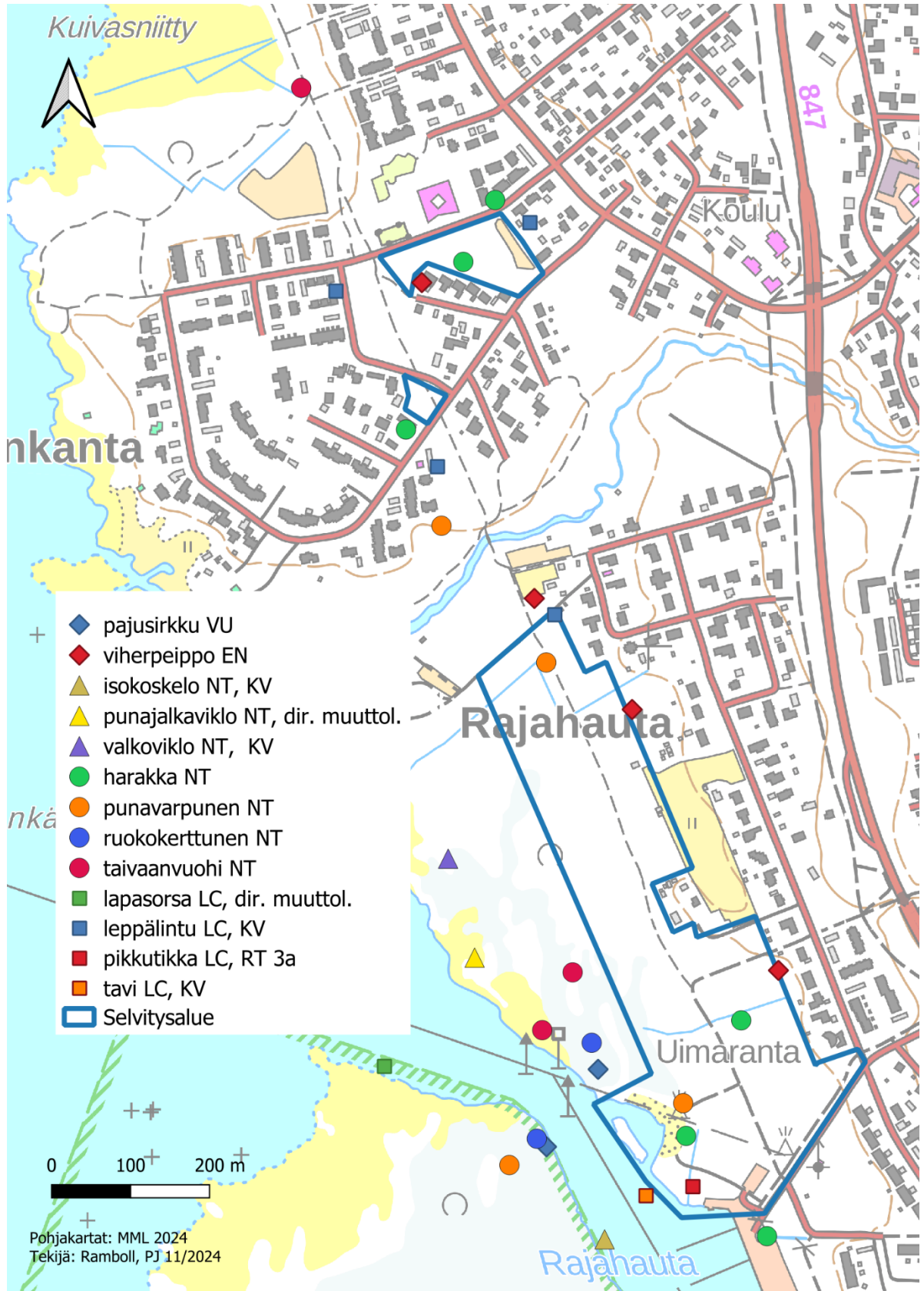
Muu alueen lajisto oli lehdoille ja taajama-alueille tavanomaista. Runsaista elinvoimaisista (LC) lajeista olivat esimerkiksi pajulintu, peippo, räkättirastas ja sinitiainen. Kolopesijöistä havaittiin esimerkiksi käpytikka. Yleisten lajien parimääriä ei selvitetty, mutta linnuston kokonaisparimäärä oli korkea, mikä on rehevissä elinympäristöissä tyypillistä. Rannan FINIBA- ja MAALI-alueet on käsitelty kappaleessa 3.1.

Linnustoselvityksen maastokäynnit tehtiin hyvissä olosuhteissa, eikä niihin liity merkittäviä epävarmuuksia. Toisaalta yhtenä vuonna tehty selvitys ei huomioi vuosien välistä vaihtelua. Alueen

lehdossa havaittiin runsaasti lahoppua, joka on tärkeää esimerkiksi tikoille ja muille kolopesijöille. Alueella havaittiin pikkutikka ja käpytikan asuttu pesäkolo. Talvella runsaslahoppuustoiset rantalehdot ovat tärkeitä pohjantikan ja valkoselkätikan talvehtimisympäristöjä. Huomionarvoisista kolopesijöistä esimerkiksi hömötiainen jäi havaitsematta, mutta alueella on sille sopivaa elinympäristöä. Alueella havaittiin joitain kulttuuriympäristöjen taantuneita lajeja, kuten viherpeippo ja harakka. Useita rantojen ja pensaikkojen lajeja kuultiin varsinaisen selvitysalueen ulkopuolelta. Havaitun lajiston ja parimäärien perusteella alueella on merkitystä runsaslahoppuustoisten rehevien lehtimetsien ja kulttuuriympäristöjen uhanalaistuneelle lintulajistolle. Se toimii myös rannan suuntaisena ekologisena yhteytenä yhdistäen esimerkiksi Letonniemen suojelualueen vastaavia metsiä muihin rannikon metsäalueisiin. Linnustosta saatiin hyvä yleiskuva, jonka perusteella arvotus ja suositukset voidaan tehdä, mutta tietoja olisi mahdollista tarkentaa esimerkiksi hyödyntämällä paikallisen lintutieteellisen yhdistyksen Tiira-aineistoa.

Taulukko 2. Huomionarvoisten lajien parimäärät selvitysalueella mukaan lukien välittömän lähialueen havainnot, jotka todennäköisesti koskevat selvitysalueelle ulottuvia reviirejä. Lähialueena käytettiin 50 metrin vyöhykettä selvitysalueen ympärillä. Lyhenteet: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, LC = elinvoimainen, KV = kansainvälinen vastuulaji, RT 3a = alueellisesti uhanalainen alueella 3a Keskipohjanlahti, Pohjanmaa.

Suomenkielinen nimi	Tieteellinen nimi	Status	Parimääräarvio
harakka	<i>Pica pica</i>	NT	6
leppälintu	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	LC, KV	2
pajusirkku	<i>Emberiza schoeniclus</i>	VU	1
pikkutikka	<i>Dendrocopos minor</i>	LC, RT 3a	1
punavarpunen	<i>Carpodacus erythrinus</i>	NT	2
taivaanvuohi	<i>Gallinago gallinago</i>	NT	1
tavi	<i>Anas crecca</i>	LC, KV	1
viherpeippo	<i>Carduelis chloris</i>	EN	4
Yhteensä			18

Kartta 4. Huomionarvoisten lintulajien reviirit tulkittuna kartoituslaskennan perusteella. Lyhenteet on selitetty taulukon 2 yhteydessä, lisäksi dir. muuttol. = lintudirektiivin liitteen I lajeja vastaavat muuttolinnut.

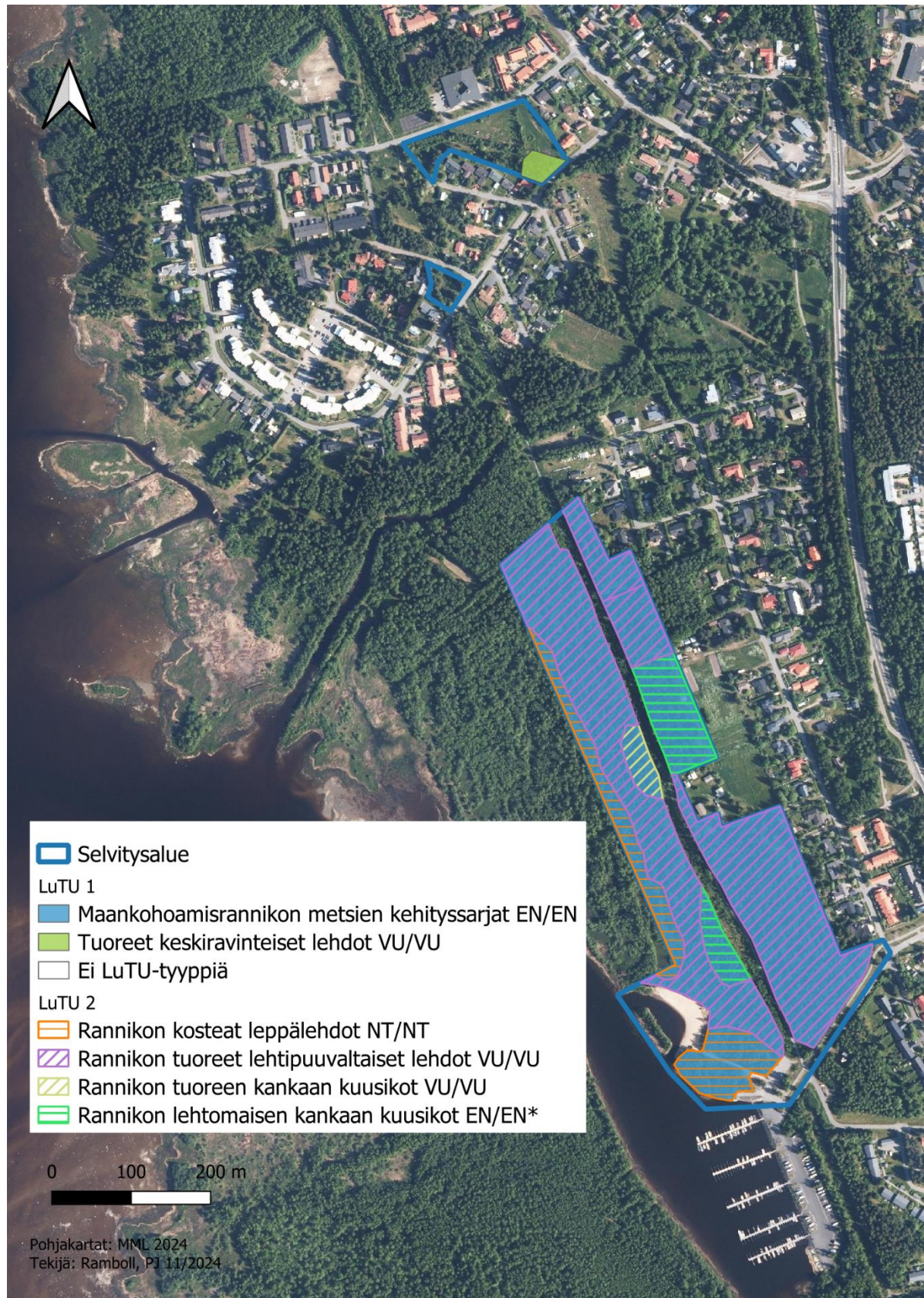
3.4 Kasvillisuus ja luontotyytit

Selvitysalueelta ei löydetty vesilain 11 §:n tai luonnonsuojelulain 64 §:n tai 65 §:n luontotyyppiä. Rehevät lehtolaidut ovat metsälain 10 §:n mukaisia kohteita, ja ne on käsitelty tässä uhanalaisina tai silmälläpidettävänä luontotyyppinä. Suurin osa alueesta on luokiteltavissa uhanalaiseen ja silmälläpidettäviin luontotyyppihin (LuTU-luokittelu: Kontula & Raunio, 2018). Luontotyypeille on tässä mainittu ensin valtakunnallinen uhanalaisuusluokka ja sen jälkeen alueellinen luokka Etelä-Suomessa. Luokkien lyhenteiden selitykset ovat samat kuin lajien osalta, joskin LC = säilyvä.

Selvitysalueen vallitsevat LuTU-luontotyytit on esitetty kartalla 5 (Kartta 5). Taulukkomuotoiset kuviotiedot on esitetty liitteessä I. Selvitysalueen laajin osa edustaa lähes kokonaan yhdistelmäluontotyyppiä maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat (EN/EN, Kuva 1). Kyseessä on myös Suomen kansainvälinen vastuuluontotyyppi ja Natura-luontotyyppi maankohoamisrannikon primäärisukessiovaiheiden luonnontilaiset metsät. Siihen kuuluvat sukkessiovaiheet rannan pensakoista rannikon kosteisiin leppälehtoihin (NT/NT), niiden yläpuolella sijaitseviin rannikon tuoreisiin lehtipuuvaltaisii lehtoihin (VU/VU) ja edelleen havupuuvaltaisii kangasmetsiin (rannikon lehtomaisen kankaan kuusikot EN/EN, rannikon tuoreen kankaan kuusikot VU/VU). Luontotyytit esiintyvät vyöhykkeittäin, mutta maastonmuotojen ja kosteampien painanteiden mosaiikkimaisen vaihtelun vuoksi kuviot eivät ole tarkkarajaisia; kuviointi tehtiinkin yksinkertaistettuna. Lähellä merenrantaa esiintyy avoluhtia (LC/DD) ja pensaikkoluhtia (LC/LC) ja lehtojen keskelläkin joitain märkiä luhtaisia painanteita.

Kuva 1. Rannan sukkessiokehitystä mereltä sisämaahan päin. Sarojen ja ruohojen vallitsemaa luhtaa (vasen yläkuva) ja mesiangervon vallitsemaa kosteaa leppälehtoa (oikea yläkuva). Tuoreitten lehtojen vyöhykkeessä (vasen alakuva) leppä saavuttaa maksimi-ikänsä ja kuolee, minkä vuoksi syntyy lahoppua. Vyöhykkeestä on kuvattu *Silene-Milium*-tyyppi, mutta rantareitin alueella selkeästi näiden punaailakin ja tesman vallitseamia kuvioita ei esiinny. Kangasmetsien vyöhykkeessä näkyy jo selvästi metsätalouden vaikutus esimerkiksi kantoina ja lahoppuun vähäisyytenä (oikea alakuva, lehtomainen kuusikko).

Kartta 5. Kasvillisuuskuvioiden vallitsevat luontotyytit (LuTU)-luokittelu. Suuri osa alueesta edustaa yhdistelmäluontotyyppiä maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat, jonka kanssa esiintyy päällekkäisinä rannikon lehtojen ja kangasmetsien tyyppiä. Lehtomaisten kankaiden kuusikoiden luonnontila on heikompi kuin muilla kuvioilla (merkitty *). Eri lehtotyytit ja luhtaiset painanteet esiintyvät todellisuudessa hyvin pienipiirteisinä kuvioina, joten kuviointia on yksinkertaistettu.

Paikoin tuoreissa lehdoissa on melko runsaasti luonnon monimuotoisuudelle arvokasta lahoppuuta (Kartta 6). Tyypillisiä lehtolajeja ovat esimerkiksi tesma, puna-ailakki ja tuomi, mutta oppikirja-esimerkkiä *Silene-Milium*-tyypin lehdoista (Keränen 1973) ei esiinny. Mesiangervon vallitsemissa kosteissa leppälehdoissa on luontaisesti vähemmän lahoppuuta. Lehdot edustavat myös Natura-luontotyyppiä boreaaliset lehdot. Kangasmetsissä näkyy selkeästi metsätalouden vaikutus, erityisesti lehtomaisten kuusikoiden kuvioilla, eikä lahoppuuta tai vanhoja puita juuri ole. Silti ne katsottiin mukaan sukkessiosarjaan ja rannikon metsien uhanalaisiksi luontotyypeiksi, vaikka luonnontila onkin heikentynyt. Suurin lehtomaisen kuusikon kuvio on puustoltaan järeää ja uudistuskypsää ja pienempi metsätaloudellisesti varttunutta kasvatusmetsää. Kävely- ja pyöräilyväylä sekä sitä ympäröivä taimikko eivät edusta LuTU-tyyppijä, mutta taimikon aluskasvillisuus on lehtojen kaltaista.

Selvitysalueen pohjoisosassa rajattiin hyvin pieni kulttuurivaikutteisen lehdon kuvio, jonka puusto on erirakenteista muttei järin vanhaa (tuoreet keskivinteiset lehdot, VU/VU). Muutoin puistoalue on avointa ja osin pensoittuvaa joutomaata (Kuva 2). Puistoalueen pohjoislaidalla on kuivahkoa niittymäistä aluetta, joka voisi toimia kaupunkiniittynä (Kartta 6, Kuva 2). Tien laidassa kasvaa ahdekaunokkia (*Centaurea jacea*, LC). Lähistöltä on Suomen Lajitietokeskuksessa (2024a) noin 20 vuotta vanhoja havaintoja ahonoidanlukosta (*Sceptridium multifidum*, VU).

Kartta 6. Lehtojen runsaslahoppuustoisimmat alueet (suuntaa antavat rajaukset), pieniläpimittaista lahoppuuta sisältävät nuoremmat tiheät lehdot pois lukien rannan kosteat leppälehdot (luonnontilaisen kaltainen ryteikkö) ja puistoalueen reunan kuivahko niittymäinen alue.

Kuva 2. Selvitysalueen pohjoisosan puiston niittymäistä ja joutomaan kasvillisuutta.

Luontodirektiivin liitteen IV (b) tiukkaa suojelua edellyttäviä, uhanalaisia tai silmälläpidettäviä lajeja ei löydetty. Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakunnassa rauhoitettuja lehtopalsamia (*Impatiens noli-tangere*) ja valkovuokkoa (*Anemone nemorosa*) kasvoi kävely- ja pyörätien itäpuolisilla alueilla (Kartta 7, Kuva 3). Kasvit ovat levinneet metsään läheisistä puutarhoista, mutta tällä ei ole merkitystä rauhoitussäännösten soveltamisen kannalta. Rauhoitetun ja alueellisesti uhanalaisen lehtopalsamin kasvustot olivat laajoja, arviolta 1–1,5 aaria käsittäen vähintään tuhansia yksilöitä. Puutarhoista levinneinä löydettiin myös 3a-alueella (Keski-boreaalinen, Pohjanmaa) alueellisesti uhanalaiset sinivuokko (*Hepatica nobilis*) ja humala (*Humulus lupulus*, emikasvi). Humalakasvusto oli melko pieni, ja sinivuokkoa havaittiin kymmeniä tuppaita. Sinivuokkohavaintoja on hieman pohjoisempaa samalta alueelta (Suomen Lajitietokeskus, 2024a, Kartta 7). Lisäksi silmälläpidettävää vesihilpeä (*Catabrosa aquatica*) on havaittu selvitysalueen eteläpuolella läheisessä ojassa (Suomen Lajitietokeskus, 2024a; Kartta 7). Runsaslahoppuustoisissa rantametsissä saattaa esiintyä harvinaista kääpä- ja muuta kääväkäs-lajistoa, mutta uhanalaisiksi luokiteltuja lajeja harvemmin, sillä ne keskittyvät havumetsiin. Kääväkkäitä havainnoitiin muun lajiston ohella, mutta tarkemman kuvan saamiseksi lajistosta tarvittaisiin erillinen selvitys.

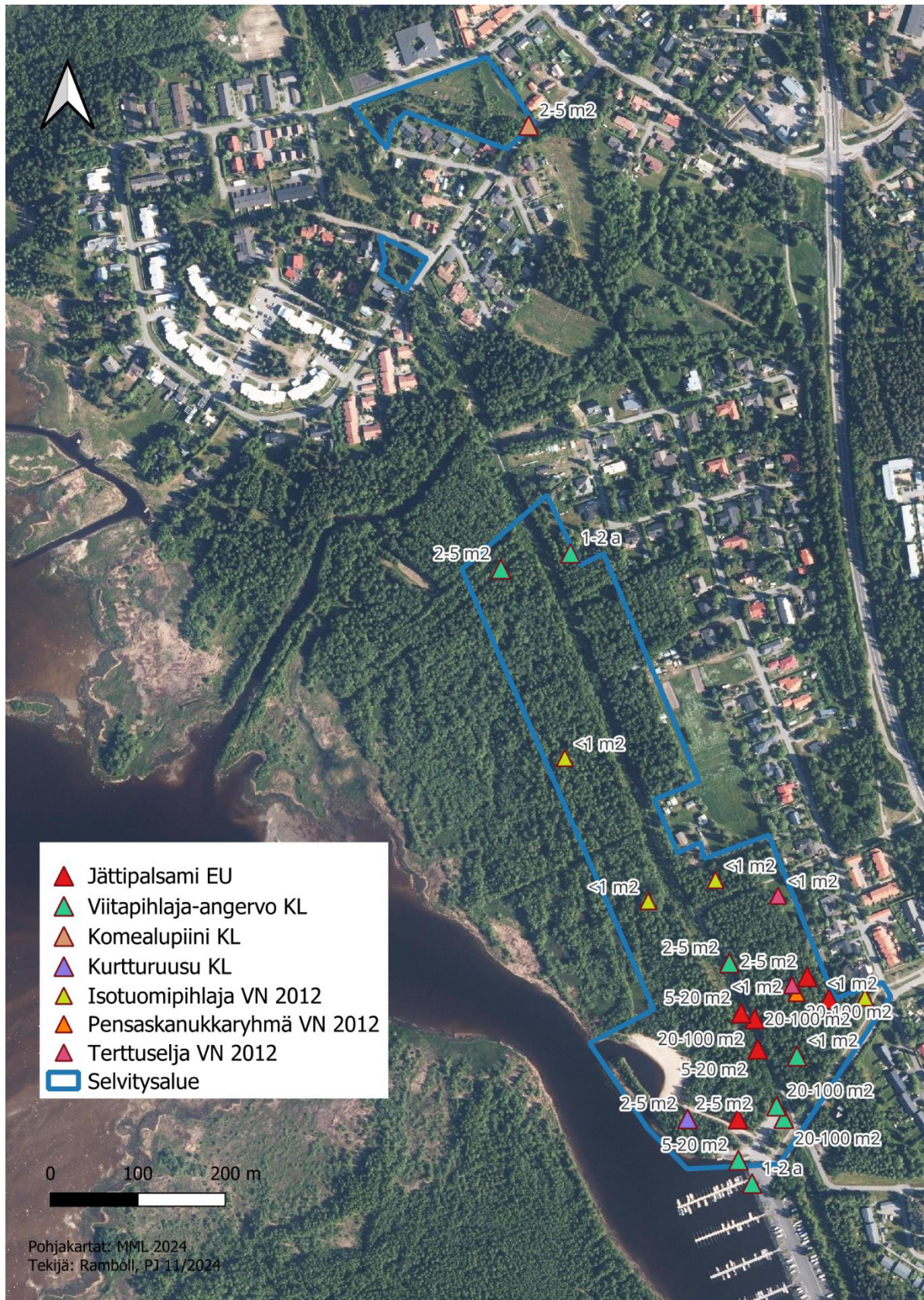

Kuva 3. Rauhoitettu ja alueellisesti uhanalainen lehtopalsami (vasemmalla) ja sen EU:n vieraslajiluetteloon sisältyvä sukulainen, jättipalsami (oikealla). Kukan värin lisäksi lajit voi erottaa lehtilaidan hampaiden määrästä ja terävyydestä.

Kartta 7. Huomionarvoiset kasvilajit. Lyhenteet: NT = silmälläpidettävä, RT 3a = alueellisesti uhanalainen (Keskipohjanmaa, Pohjanmaa), Rauh. = rauhoitettu Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnissa.

Alueella havaittiin runsaasti vieraslajeiksi luokiteltuja kasvilajeja (Kartta 8). Merkittävimpiä näistä ovat kansallisesti tai EU:ssa haitallisiksi säädetty jättipalsami (*Impatiens glandulifera*, Kuva 3), viitapihlaja-angervo (*Sorbaria sorbifolia*, Kuva 4), kurturuusu (*Rosa rugosa*) ja komealupiini (*Lupinus polyphyllus*). Komealupiinia ja kurturuusua havaittiin vain yksittäiset pienet kasvustot, mutta jättipalsami on levinnyt alueella huomattavasti enemmän ja sitä on myös satunnaisen ohikulkijan mukaan torjuttu. Viitapihlaja-angervoa on runsaasti venesatamassa, mistä se on levinnyt myös selvitysalueelle. Kansalliseen vieraslajistrategiaan kirjattuja vieraslajeja ei ole säädetty haitallisiksi, mutta nekin on hyvä huomioida. Näistä lajeista havaittiin muutamia kasvustoja tai yksilöitä tertsuseljaa (*Sambucus racemosa*), pensaskanukkaryhmää (*Cornus alba* -ryhmä) ja isotuomipihlajaa (*Amelanchier spicata*).

Kartta 8. Vieraslajihavainnot. Lyhenteet: EU = EU:ssa haitalliseksi säädetty vieraslaji, KL = kansallisesti haitalliseksi säädetty vieraslaji, VN 2012 = kansallinen vieraslajistrategia.

Kuva 4. Kansalliseen vieraslajiluetteloon kuuluvaa viitapihlaja-angervoa esiintyy venesatamassa ja sataman/uimarannan parkkipaikan liepeillä.

4. LUONTOKOHTEIDEN ARVOLUOKITUS

Luontokohteet arvotettiin Mäkelän ja Salon (2024) mukaan (Kartta 9). Havaitut viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikat kuuluvat arvoluokan 1 lainsäädännöllä turvattuihin kohteisiin. Myös läheiset selvitysalueen ulkopuoliset suojelualueet kuuluvat arvoluokkaan 1.

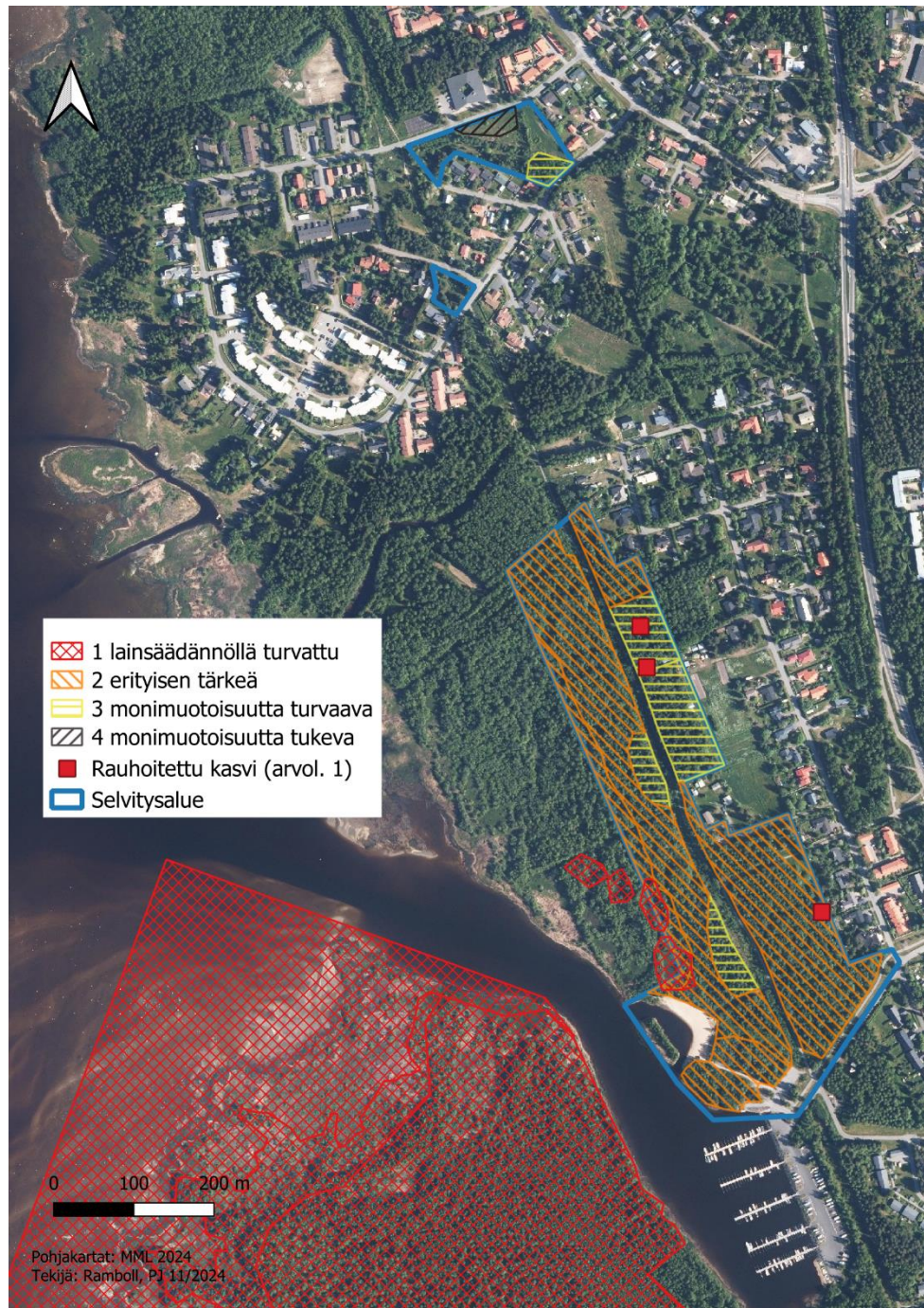
Uhanalaisten lintujen reviirit luokitellaan arvoluokkaan 3 (monimuotoisuutta turvaavat kohteet) ja silmälläpidettävien sekä alueellisesti uhanalaisten lajien reviirit arvoluokkaan 4 (monimuotoisuutta tukevat kohteet). Myös kansainväliset vastuulajit voidaan lukea arvoluokkaan 4. Näille ei piirretty erillisiä karttarajauksia, sillä linnustoarvot tulevat huomioitua pitkälti jo luontotyyppipohjaisessa arvoluokituksessa yleensä korkeampina arvoluokkina. Lähinnä harakoita (NT) ja leppälintu (KV) havaittiin luontotyyppirajausten ulkopuolella uimaranta- ja piha-alueilla. IBA- ja MAA-LI-alueet kuuluvat arvoluokan 2 erityisen tärkeisiin kohteisiin (Kartta 2).

Luontotyyppikuviot arvotettiin luontotyyppin uhanalaisuuden perusteella, ja arvoluokitusta korotettiin tapauskohtaisen harkinnan perusteella ekologisen verkoston ja maankohoamisrannikon vuoksi. Koska silmälläpidettävätkin luontotyypit kuuluvat samalla uhanalaiseen luontotyyppiyhdistelmään (maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat) arvotettiin kaikki kuviot uhanalaisina luontotyyppeinä. Suurin osa kuvioista luokiteltiin arvoluokan 2 erityisen tärkeiksi kohteiksi, mutta vähemmän luonnontilaisia metsäkuvioita arvoluokan 3 kohteiksi. Niittymäinen alue huomioitiin arvoluokan 4 kohteena, vaikka se ei varsinaisesti edusta mitään LuTU-luokittelun luontotyyppiä.

Rauhoitettujen lajien (valkovuokko, lehtopalsami) esiintymiä ei varsinaisesti luokiteltu arvoluokkiin rauhoituksen vuoksi. Usein asemakaavoissa rauhoitettujen lajien kohdalla ei ole voitu soveltaa yleispoikkeusta eräistä rauhoitussäännöksistä, jolloin lajia ei saa hävittää tai siirtää ilman poikkeuslupaa (luonnonsuojelulain 82 §) ja se on rinnastettavissa arvoluokan 1 kohteeseen. Alu-

eellisesti uhanalaisina lehtopalsamit, kuten myös sinivuokko ja humala, kuuluisivat luokkaan 4, mutta kasvuympäristön uhanalaisen luontotyypin perusteella arvoluokka on korkeampi.

Muut alueet, kuten kävely- ja pyörätie sekä sitä ympäröivä taimikko, parkkipaikka ja tavanomaiset puistoalueet kuuluvat arvoluokituksessa tavanomaiseen luontoon, jossa ei ole erityisiä arvoja. Nämäkin alueet ovat kuitenkin osa taajamaympäristön taantuneen linnuston elinympäristöä, mutta tämän vuoksi ei tehty erillisiä karttarajauksia. Myös vieraslajien esiintymät lukeutuvat tavanomaiseen luontoon.

Kartta 9. Luontokohteiden arvoluokitus. Arvoluokitus perustuu pääosin kasvillisuuteen ja luontotyyppeihin sekä tunnettuihin rajattuihin kohteisiin (suojelualueet). Pesimälinnuston vuoksi ei tehty erillisiä rajauksia, sillä linnusto tulee suurelta osin huomioitua jo luontotyyppipohjaisessa luokituksessa. Kuvioiden ulkopuolinen alue on arvoluokituksessa tavanomaista luontoa. Arvoluokan 2 FINIBA- ja MAALI-alueita ei ole esitetty kartan selkeyttämiseksi. Rauhoitettut kasvit ovat todennäköisimmin rinnastettavissa arvoluokkaan 1.

5. YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

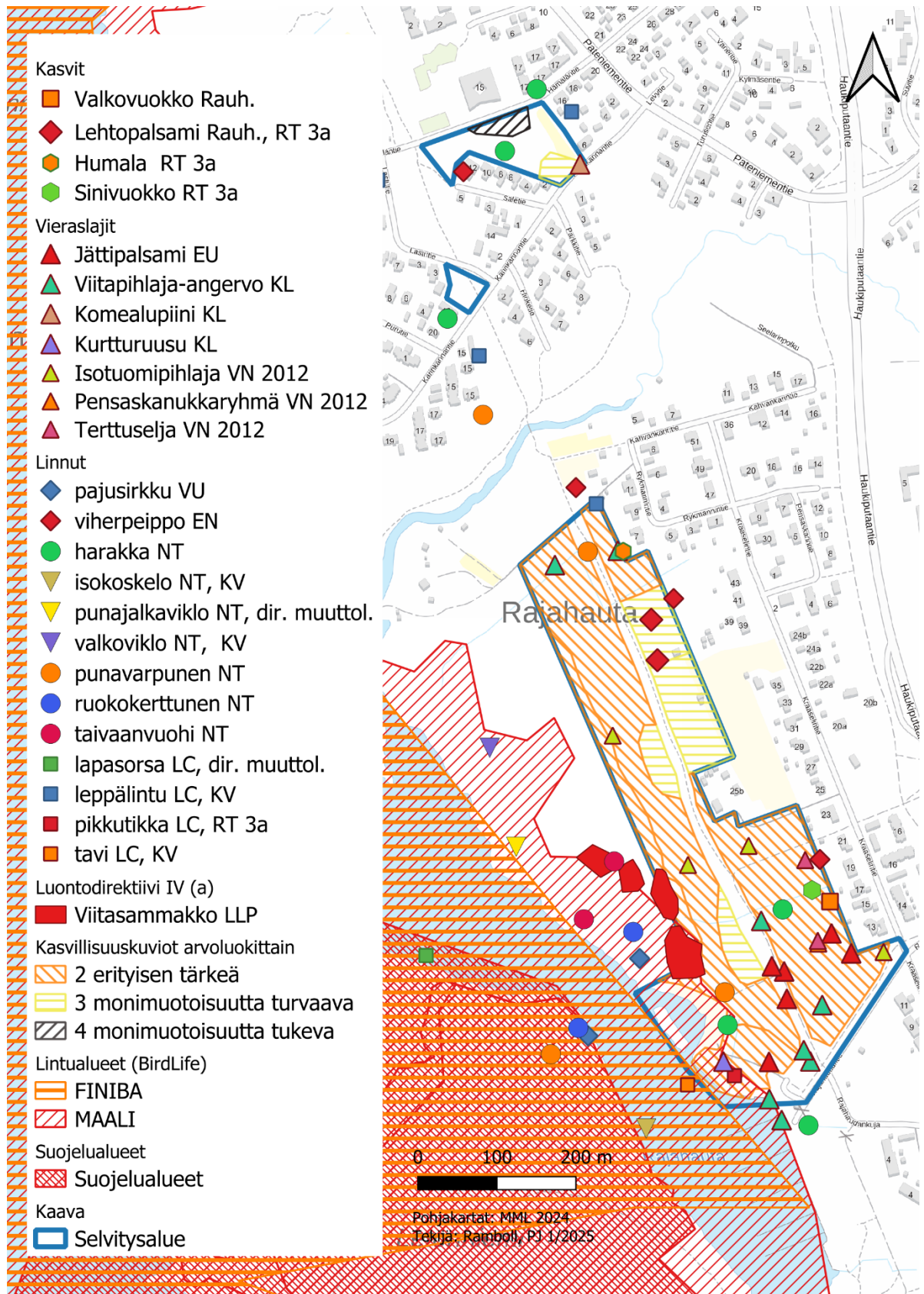
Yhteenveto löydetyistä luontoarvoista on esitetty kartassa 10 (Kartta 10). Selvitysalueen merenpuoleiselta reunalta löydettiin määritettyjä luontodirektiivin liitteen IV (a) tiukkaa suojelua edellyttävän viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Näiden hävittäminen tai heikentäminen esimerkiksi kuivattamalla tai rakentamalla on kiellettyä (luonnonsuojelulain 78 §). Esimerkiksi yleisen edun kannalta tärkeän hankkeen vuoksi on mahdollista hakea tarvittaessa poikkeuslupaa (ks. Nieminen & Ahola, 2017; luonnonsuojelulain 83 §), mutta ensisijainen suositus on säilyttää havaitut lisääntymis- ja levähdyspaikat ja niiden välitön lähiympäristö, joka takaa ekologisen toimivuuden säilymisen.

Letonniemen Natura-alue (SAC) sijaitsee lähellä kaava-aluetta. SAC-alueilla suojeluperusteina ovat luontodirektiivin luontotyytit ja lajit mutta eivät linnut, joten merkittäviä vaikutuksia niihin ei yleensä kohdistu kovin etäältä. Kuitenkin tarvittaessa on tehtävä Natura-arvioinnin tarveselvitys ja mahdollisesti Natura-arviointi, jos merkittäviä vaikutuksia ei pystytä sulkemaan pois (ks. esim. Mäkelä & Salo, 2024). BirdLifen ja Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen määrittelemät tärkeät lintualueet (FINIBA, MAALI) käsittävät läheiset merialueet saarineen ja kaava-alueen läheisiä rantoja. Näillä suositellaan turvaamaan linnuston häiriötön levähtely ja pesintä, mutta kaavamuutoksen luonteen vuoksi erityisille suosituksille ei ole tarvetta. Kuitenkin kaavamuutosalueen rantalehdot ovat tärkeitä myös FINIBA- ja MAALI-alueilla tavattaville metsälajeille ja toimivat ekologisena yhteytenä.

Selvitysalueen linnustoon kuuluu ihmisvaikutteisten alueiden uhanalaistunutta lajistoa, kuten harakoita ja viherpeippoja. Selvitysalueen ulkopuolella ja rajalla havaittiin esimerkiksi vaarantuneen pajusirkun ja silmälläpidettävän ruokokerttusen sekä kahlaajien reviirejä. Lisäksi runsaslahopuustoiset lehtometsät ovat tärkeä elinympäristö alueellisesti uhanalaiselle pikkutikalle ja muille lahoppuuta tarvitseville kolopesijöille. Lehtojen linnusto on parimäärinä mitattuna runsasta. Linnustoarvot tulevat pitkälti huomioitua erityisesti lehtoluontotyyppien säilyttämisen kautta. Puistoalueiden liiallista siistimistä on linnuston näkökulmasta hyvä välttää. Alueen säilyttäminen rauhallisena on hyväksi linnustolle.

Alueella tavataan runsaasti luonnontilaisen kaltaisia maankohoamisrannikon lehtoja, jotka edustavat uhanalaisia ja silmälläpidettäviä luontotyyppiejä. Paikoin alueella on melko runsaasti lahoppuuta. Yhdessä rannan pajukoiden ja ylempänä sijaitsevien kangasmetsien kanssa ne muodostavat maankohoamisrannikon metsien kehityssarjan, joka on erittäin uhanalaiseksi luokiteltu luontotyyppiyhdistelmä. Kehityssarja ei ole täydellinen, koska alueella erityisesti maankohoamisrannikon uhanalaisten kangasmetsäluontotyyppien luonnontila on alentunut metsätaloustoimien seurauksena ja alueella kulkee jalankulku- sekä pyöräilyväylä. Selvitysalueen pohjoisosassa on aktiivisen hoidon ulkopuolella olevaa tavanomaista puistoaluetta, josta voidaan erottaa pieni kulttuurivaikutteinen lehtokuvio ja joka osin edustaa niittymäistä kasvillisuutta. Uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyytit suositellaan säästämään ja antamaan niiden kehittyä luonnontilaisina. Myös edustavuudeltaan heikommät kangasmetsät voidaan nähdä tärkeänä osana suojelualueen kehityssarjaa. Selvitysalueen pohjoisosan puistoa on mahdollista hoitaa osin kaupunkiniittynä (esim. Varsinais-Suomen ELY-keskus, 2013). Lisäksi selvitysalueen rantametsät toimivat ekologisena yhteytenä, joka yhdistää esimerkiksi Letonniemen metsiä muihin vastaaviin rantametsiin.

Selvitysalueelta löydettiin pohjoisessa Suomessa rauhoitettuja lehtopalsamia ja valkovuokkoa, jotka suositellaan säästämään. Lajien kohdalla ei todennäköisesti voida soveltaa asemakaavoissa yleispoikkeusta eräistä rauhoitussäännöksistä (luonnonsuojelulain 82 §), joten mikäli esiintymien säästäminen ei ole mahdollista, on tarvittaessa haettava poikkeuslupaa niiden siirtoon tai toissijaisesti hävittämiseen ELY-keskukselta.

Kartta 10. Yhteenveto luontoselvityksessä löydetystä kohteista. Lyhenteet: LLP = lisääntymis- ja levähdyspaikka, muut lyhenteet kuten kartoissa 4, 7 ja 8.

EU:ssa tai kansallisesti haitallisiksi säädettyjen vieraslajien torjuntatoimia suositellaan. Runsaimpana alueella tavattiin jättipalsamia, jota voidaan pitää ensisijaisena. Myös viitapihlaja-angervo

on levinnyt sataman liepeillä. Kurtturuusua ja komealupiinia havaittiin yksittäisissä paikoissa. Muut vieraslajit, joita ei ole säädetty haitallisiksi, suositellaan hävittämään resurssien salliessa tai esimerkiksi muiden töiden yhteydessä. Vieraslajien torjunnasta on olemassa kattavia ohjeistuksia (vieraslajit.fi; Helsingin kaupunki, 2024).

6. LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO

Airaksinen, O. & Karttunen, K. 2001. Natura 2000: Luontotyyppiopas. 2. korj. p. Helsinki: Suomen ympäristökeskus.

BirdLife Suomi 2024a. Tärkeät lintualueet. <https://www.birdlife.fi/suojelu/alueet/>. Viitattu 19.7.2024.

BirdLife Suomi 2024b. Yhdistysten MAALI-raportit. <https://www.birdlife.fi/suojelu/alueet/maali/yhdistysten-maali-raportit/>. Viitattu 19.7.2024.

EU:n vieraslajiluettelo. Vieraslajit.fi-tietosivu. Viitattu 7.8.2024.
<https://vieraslajit.fi/lajit?EuList=true>.

Eurola, S., Huttunen, A., Kaakinen, E., Saari, V., Salonen, V. & Kukko-oja, K. 2015. Sata suotyyppiä: Opas Suomen suokasvillisuuden tuntemiseen. Oulu: Oulun yliopisto, Thule-instituutti.

Euroopan komissio 2021. Ohjeasiakirja luontodirektiivin mukaisesta yhteisön tärkeinä pitämien eläinlajien tiukasta suojelusta. Bryssel, 12.10.2021 C (2021) 7301 final.

Geologian tutkimuskeskus 2024. Paikkatietoaineistot. <https://hakku.gtk.fi/>. Viitattu 22.8.2024.

Helsingin kaupunki 2024. Vieraslajien torjunta rakennushankkeissa -ohjekortit. <https://www.hel.fi/fi/paatoksenteko-ja-hallinto/kaupungin-organisaatio/toimialat/kaupunkiympariston-toimiala/ohjeita-suunnittelijoille#yleisten-alueiden-suunnittelun-ohjeet-ja-aineistot>. Viitattu 21.10.2024.

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. S. 560–570.

Kansallinen vieraslajiluettelo. Vieraslajit.fi-tietosivu. Viitattu 7.8.2024.
<https://vieraslajit.fi/lajit?FiList=true>.

Keränen, P. 1973. Merenrantalehtimetsistä, lähinnä merenrantalehdoista Pohjanlahden rannikolla. Lisensiaattityö. Oulun yliopisto, Kasvitieteen laitos. 138 s

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.

Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988: Linnustonseurannan havainnointiohjeet (2. painos). Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki.

Luonnonsuojelulaki 9/2023.

Maanmittauslaitos 2024. Maanmittauslaitoksen avoin kartta-aineisto.

Metsähallitus 2024. Perinnebiotooppikohteet SAKTI-paikkatietojärjestelmässä. Paikkatietoaineisto.

Metsäkeskus 2024. Avoin metsä- ja luontotieto. <https://www.metsakeskus.fi/fi/avoin-metsa-ja-luontotieto>. Viitattu 22.8.2024.

Metsälaki 1093/1996.

Mäkelä, K. & Salo, P. (2024). Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. 2. korjattu painos. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 43.

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Suomen Lajitietokeskus 2024a. Aineistopyyntö. <http://tun.fi/HR.169>, <http://tun.fi/HR.200>, <http://tun.fi/HR.427>, <http://tun.fi/HR.1267>, <http://tun.fi/HR.1747>, <http://tun.fi/HR.2129>, <http://tun.fi/HR.3211>, <http://tun.fi/HR.3553>, <http://tun.fi/HR.3931>, <http://tun.fi/HR.3971> (haettu 25.11.2024).

Suomen Lajitietokeskus 2024b. Aineistopyyntö. <http://tun.fi/HR.48>, <http://tun.fi/HR.203>, <http://tun.fi/HR.1747>, <http://tun.fi/HR.3211>, <http://tun.fi/HR.3553>, <http://tun.fi/HR.3691>, <http://tun.fi/HR.3992>, <http://tun.fi/HR.4471>, <http://tun.fi/HR.4491>, <http://tun.fi/HR.4731> (haettu 27.5.2024).

Suomen Lajitietokeskus 2024c. <http://tun.fi/HR.3691> (haettu 23.5.2024).

Suomen ympäristökeskus 2024. Avoin tieto, ladattavat paikkatietoaineistot os. https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Paikkatietoaineistot/Ladattavat_paikkatietoaineistot. Viitattu 22.11.2024.

Suomen ympäristökeskus 2023. Serpentiinikalliot ja kivikot. Paikkatietoaineisto. Avoin tieto, ladattavat paikkatietoaineistot os. https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Paikkatietoaineistot/Ladattavat_paikkatietoaineistot. Viitattu 22.11.2024.

Varsinais-Suomen ELY-keskus 2013. Kaupunkiniityt: Elinvoimaa elävästä perinnöstä. Natureship-julkaisuja.

Vieraslajit.fi – tietosivu. <https://vieraslajit.fi/>. Viitattu 22.11.2024.

VN 2012 (Maa- ja metsätalousministeriö 2012). Kansallinen vieraslajistrategia.

Vesilaki 587/2011.

LIITE I

Kuviotiedot

Liitekartta 1. Kasvillisuuskuviot. Tausta: Metsäortokuva (lehtipuu näkyy punaisena).

Liitetaulukko 1. Kuviotiedot. Kuvionumerot viittaavat liitekarttaan 1. Uhanalaisuusluokat: Kontula & Raunio, 2018 (Luontotyyppien punainen kirja, LuTU); ensin valtakunnallinen luokka ja sen perässä Etelä-Suomen alueellinen luokka).

Nro	Tyyppi	Kuvaus	LuTU 1 (vallitseva)	LuTU 1 peitto %	LuTU 2	LuTU 2 peitto %	LuTU 3	LuTU 3 peitto %
1	Kosteita maankohoamisrannikon lehtoja	Kosteat leppälehdot vallitsevat	Maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat EN/EN	100	Rannikon kosteat leppälehdot NT/NT	80	Rannikon tuoreet lehtipuuvaltaiset lehdot VU/VU	20
2	Meri							
3	Aallonmurtaja							
4	Uimaranta							
5	Kosteita ja tuoreita maankohoamisrannikon lehtoja	Mosaiikkista vaihtelua. Lehtipuuvaltaista, paikoin kuusta.	Maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat EN/EN	100	Rannikon tuoreet lehtipuuvaltaiset lehdot VU/VU	60	Rannikon kosteat leppälehdot NT/NT	30
6	Kosteita maankohoamisrannikon lehtoja ja luhtaisia suolaikkuja	Pajukkoja, kosteita leppälehtoja ja luhtia	Maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat EN/EN	100	Rannikon kosteat leppälehdot NT/NT	70	Avoluhdat LC/DD	30
7	Tie ja parkkipaikka							
8	Kävelytie ja taimikko (lehtoa - lehtomaista)	Osin muistuttaa kosteita leppälehtoja.						
9	Lehtomainen varttunut kuusikko	Varttunut kasvatusmetsä, ylispuukoivuja.	Maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat EN/EN		Rannikon lehtomaisen kankaan kuusikot EN/EN*			
10	Maankohoamisrannikon tuore lehto	Koivuvaltaista luonnontilaisen kaltaista lehtoa. Lahopuuta muutama kuutio hehtaarilla.	Maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat EN/EN	95	Rannikon tuoreet lehtipuuvaltaiset lehdot VU/VU	5		
11	Tuore kuusikko, erirakenteinen	Ei lahopuuta, mutta muuten puustossa luonnontilaisen kaltaisia piirteitä. Sekapuuna koivua. Vaihettuu lehtoihin.	Maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat EN/EN		Rannikon tuoreen kankaan kuusikot VU/VU			
12	Lehtomainen uudistuskypsä kuusikko	Hoidettua järeeä kuusikkoa. Reunalla lehtipuuta.	Maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat EN/EN		Rannikon lehtomaisen kankaan kuusikot EN/EN*			
13	Rannikon tuore lehto	Uudistuskypsää koivikkoa, ei juuri lahopuuta.	Maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat		Rannikon tuoreet lehtipuu-			

Nro	Tyyppi	Kuvaus	LuTU 1 (vallitseva)	LuTU 1 peitto %	LuTU 2	LuTU 2 peitto %	LuTU 3	LuTU 3 peitto %
		Vähemmän luonnontilainen kuvio, ei ryteikköä.	EN/EN		valtaiset lehdot VU/VU			
14	Rannikon tuore lehto	Kulttuurivaikutteinen, ryteikköinen. Jonkin verran pieniläpimittaista lahoppuuta. Kuvion eteläpää luonnontilaisinta.	Maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat EN/EN		Rannikon tuoreet lehtipuuvaltaiset lehdot VU/VU			
15	Puustoinen puistoalue	Varttunutta puustoa ja taimikkoa, ei lahoppuuta. Maapohja tuoretta -lehtomaista.						
16	Kulttuurilehto	Tuoretta Silene-lehtoa. Puuston valtalaji haapa, puusto varttunutta, alla vesakkoa.	Tuoreet keskiravinteiset lehdot VU/VU					
17	Puustoinen puistoalue	Heinäistä puustottuvaa aluetta. Ei lehtolajistoa.						
18	Avoin puistoalue, kaupunkiniitty	Osin melko kuivaa kannusruohoa ja laukuja kasvavaa pienruohoista "niittyä". Laidalla myös ahdekaukukia.						